

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 147/2011-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. júna 2011 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti J. R., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátom JUDr. K. H., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/2009 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchleného rozhodovania o jeho žiadosti o prepustenie z väzby doručenej Okresnému súdu Bratislava I 20. septembra 2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. R. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/2009 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchleného

rozhodovania o jeho žiadosti o prepustenie z väzby doručenej Okresnému súdu Bratislava I 20. septembra 2010 porušené bolo.

2. J. R. finančné zadosťučinenie nepriznáva.

3. J. R. priznáva úhradu trov konania v sume 261,82 € (slovom dvestošesťdesiatjeden eur a osemdesiatdva centov), ktoré je povinný zaplatiť Okresný súd Bratislava I na účet jeho právneho zástupcu – advokáta JUDr. K. H., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 147/2011-13 z 5. apríla 2011 prijal na ďalšie konanie sťažnosť J. R., t. č. vo väzbe (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. K. H., B., pre namietané porušenie jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/2009 v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchleného rozhodovania o jeho žiadosti o prepustenie z väzby doručenej okresnému súdu 20. septembra 2010.

Podstatou námietok sťažovateľa bolo tvrdenie, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/2009 došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, pretože o jeho žiadosti o prepustenie z väzby doručenej okresnému súdu 20. septembra 2010 rozhodol tamojší súd až 12. januára 2011, čo podľa jeho názoru nezodpovedá požiadavke neodkladnosti a urýchleného rozhodovania o zákonnosti jeho väzby.

Na základe toho sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/09 v súvislosti s rozhodovaním o jeho žiadosti o prepustenie z väzby doručenej okresnému súdu 20. septembra 2010 porušil jeho základné právo podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, okresnému súdu prikázal prepustiť ho z väzby na slobodu, priznal mu primerané finančné zadost'učinenie v sume 6 000 € a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 261,81 €.

K sťažnosti sťažovateľa sa vyjadril okresný súd prostredníctvom svojej predsedníčky, a to listom sp. zn. Spr 3288/2011 z 23. mája 2011 doručeným ústavnému súdu 1. júna 2011. V liste predsedníčka okresného súdu uviedla, že žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu v trestnej veci vedenej pod sp. zn. 4 T 106/2009 bola okresnému súdu doručená 20. septembra 2010, ale aj napriek tomu na hlavnom pojednávaní, ktoré sa konalo 27. októbra 2010 až 29. októbra 2010, ani sťažovateľ, ani jeho právny zástupca na ňu nepoukázali a nežiadali okresný súd, aby o nej rozhodol. Podľa vyjadrenia predsedníčky okresného súdu sťažovateľ pred podaním sťažnosti ústavnému súdu nepostupoval v zmysle § 55 Trestného poriadku a nepodal okresnému súdu sťažnosť na nečinnosť v súvislosti s vybavovaním jeho žiadosti o prepustenie z väzby. Predsedníčka okresného súdu dala do pozornosti skutočnosť, že predseda senátu sa o predmetnej žiadosti o prepustenie z väzby dozvedel až pred hlavným pojednávaním, ktoré sa konalo 12. januára 2011, keď bola táto žiadosť zožurnalizovaná v trestnom spise. Predsedníčka okresného súdu síce priznala, že žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby nebola vybavená urýchlene, ale zároveň vyslovila názor, že oneskorené vybavenie tejto žiadosti nebolo spôsobené nečinnosťou okresného súdu, pretože zákonný sudca priebežne konal, aj keď v danom prípade je na mieste konštatovať „určité administratívne pochybenie“. Na základe toho žiadala, aby ústavný súd sťažnosti sťažovateľa nevyhovel.

V označenom liste predsedníčka okresného súdu oznámila, že v danej veci netrvá na ústnom pojednávaní.

Právny zástupca sťažovateľa v liste doručenom ústavnému súdu 13. júna 2011 taktiež vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v namietanej veci a k vyjadreniu okresného súdu k sťažnosti sťažovateľa zaujal aj toto stanovisko:

„... Ak sa súd zaoberal 28. 10. 2010 inou žiadosťou iného obžalovaného, bolo to potom, čo ukončil hlavné pojednávanie a k výsluchu tohto obž. a následnom rozhodnutí o väzbe pripustil iba tohoto obžalovaného, jeho obhajcu a prokurátora. Domnievam sa, že nebolo povinnosťou obžalovaného ani jeho obhajcu urgovať súd, aby rozhodol o podanej žiadosti (Iura novit curia). Nemožno súhlasiť s tvrdením, že sťažovateľ tiež nevyužil zákonné prostriedky na zabránenie vzniku momentálneho stavu. Súd začal reagovať až po nahliadnutí obhajcu do spisu a jeho upozornení, že o žiadosti obvineného, ktorá bola založená v spise nebolo rozhodnuté...“

Keďže účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle ustanovenia § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a ústavný súd dospel k záveru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, rozhodol na neverejnom zasadnutí.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 17 ods. 2 ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

V citovaných článkoch ústavy a dohovoru týkajúcich sa práva na osobnú slobodu je obsiahnuté aj právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne a urýchlene rozhodol o zákonnosti väzby a nariadil prepustenie, ak je táto nezákonná (napr. III. ÚS 7/00, III. ÚS 126/05, III. ÚS 291/06).

Ústavný súd v prípadoch, v ktorých sa zaoberal požiadavkou neodkladnosti a urýchlenu rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby, judikoval, že aj keď sa jednotlivé lehoty z hľadiska požiadaviek neodkladnosti alebo urýchlenu posudzujú podľa všetkých okolností prípadu, spravidla lehota rátaná na mesiace sú príliš dlhé a nevyhovujú týmto požiadavkám (napr. III. ÚS 7/00, I. ÚS 18/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že požiadavke, aby súd bezodkladne rozhodol o zákonnosti väzby v zmysle čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru nezodpovedá lehota počítaná na mesiace, ale na týždne. Tejto požiadavke preto spravidla nemôže zodpovedať lehota konania presahujúca na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca a ani nečinnosť trvajúca týždne (napr. III. ÚS 126/05, III. ÚS 216/07).

Podstatnou požiadavkou čl. 5 ods. 4 dohovoru je aj to, aby súd rozhodol „urýchlenu“ (speedily). Prieskumné súdne konanie musí byť vedené v súlade s hmotnoprávnymi a procesnými vnútroštátnymi právnymi predpismi a tiež aj v súlade s účelom čl. 5 dohovoru, to znamená s ochranou jedinca proti svojvôli, osobitne aj s ohľadom na čas, ktorý uplynie do vyhlásenia rozhodnutia (rozsudok vo veci Koendjibharie v. Holandsko, 25. októbra 1990, § 27; III. ÚS 131/08).

V ustanovení § 2 ods. 6 Trestného poriadku je zakotvená jedna zo základných zásad trestného konania, podľa ktorej ak tento zákon neustanovuje inak, orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti, pričom väzobné veci sú povinné vybavovať prednostne a urýchlene.

Podľa § 79 ods. 2 Trestného poriadku policajt, prokurátor, sudca pre prípravné konanie a súd sú povinní skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú alebo či sa zmenili.

Podľa § 79 ods. 3 Trestného poriadku obvinený má právo kedykoľvek žiadať o prepustenie na slobodu. ... O takej žiadosti sa musí bez meškania rozhodnúť. Ak sa žiadosť zamietla, môže ju obvinený, ak v nej neuvedie iné dôvody, opakovať až po uplynutí tridsiatich dní odo dňa, keď rozhodnutie o jeho predchádzajúcej žiadosti nadobudlo právoplatnosť.

S prihliadnutím na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a doterajšiu judikatúru ústavného súdu možno konštatovať, že ústavne akceptovateľné v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru (i čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy) je držanie osoby vo väzbe z dôvodov a na čas ustanovený zákonom, ako aj také zaobchádzanie s ňou, ktoré zodpovedá zákonu, t. j. Trestnému poriadku.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu, ako aj z vyžiadaných listinných dôkazov, ktoré sú súčasťou spisu okresného súdu sp. zn. 4 T 106/2009, ústavný súd zistil, že 20. septembra 2010 bola okresnému súdu doručená žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby, ktorú podal prostredníctvom svojho obhajcu.

V dňoch 27. októbra 2010 až 29. októbra 2010 sa na okresnom súde uskutočnilo hlavné pojednávanie, na ktorom boli okrem iných osôb prítomní sťažovateľ a jeho právny zástupca. Po odročení hlavného pojednávania na 12. január 2011 až 14. január 2011 okresný súd rozhodol len o žiadosti o prepustenie z väzby iného obžalovaného. O sťažovateľovej žiadosti o prepustenie z väzby nebolo rozhodnuté. Zo zápisnice o hlavnom pojednávaní

sp. zn. 4 T 106/09 z 27. októbra 2010 - 29. októbra 2010 nevyplýva, aby sťažovateľ alebo jeho právny zástupca upozornili okresný súd na to, že je potrebné rozhodnúť aj o jeho žiadosti o prepustenie z väzby.

V dňoch 12. januára 2011 až 14. januára 2011 sa na okresnom súde uskutočnilo ďalšie hlavné pojednávanie vo veci sp. zn. 4 T 106/2009, na ktorom boli prítomní okrem iných osôb aj sťažovateľ a jeho obhajca.

Na neverejnom zasadnutí okresného súdu 12. januára 2011 sťažovateľ vyhlásil, že trvá na písomne podanej žiadosti o prepustenie z väzby, o ktorej dosiaľ nebolo rozhodnuté. Následne okresný súd vyhlásil uznesenie, ktorým zamietol žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu. Po vyhlásení uznesenia sťažovateľ po porade so svojím obhajcom podal proti uzneseniu sťažnosť. Uznesenie okresného súdu sp. zn. 4 T 106/2009 z 12. januára 2011 bolo sťažovateľovi doručené 14. januára 2011 a jeho obhajcovi 17. januára 2011.

Dňa 13. januára 2011 okresný súd predložil spis Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pre účely rozhodnutia o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa. Zdôvodnenie sťažnosti sťažovateľa bolo krajskému súdu doručené 17. januára 2011 a krajský súd o sťažnosti rozhodol na neverejnom zasadnutí, na ktorom boli okrem iných osôb prítomní aj sťažovateľ a jeho obhajca, uznesením sp. zn. 3 Tos 4/2011 z 25. januára 2011 tak, že ju zamietol a súčasne neprijal písomný sľub sťažovateľa podľa § 80 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

Po rozhodnutí krajského súdu a písomnom vyhotovení rozhodnutia bol spis 2. februára 2011 vrátený okresnému súdu. Uznesenie krajského súdu bolo sťažovateľovi a jeho právnomu zástupcovi doručené 23. februára 2011.

Ústavný súd konštatuje, že konanie o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, ktorá bola okresnému súdu doručená 20. septembra 2010, trvalo na súde prvého stupňa 4 a pol mesiaca. Z toho 3 mesiace a 23 dní okresnému súdu trvalo, kým rozhodol o žiadosti

sťažovateľa o prepustenie z väzby, a ďalších 21 dní mu trvalo doručenie druhostupňového rozhodnutia procesným stranám.

Okresný súd argumentoval tým, že v rámci konania vedeného pod sp. zn. 4 T 106/2009 nedošlo v súvislosti so žiadosťou sťažovateľa o prepustenie z väzby doručenej mu 20. septembra 2010 k žiadnym prieťahom, ale len k oneskorenému vybaveniu a k administratívnej chybe, pretože žiadosť sťažovateľa nebola zaradená do trestného spisu a predseda senátu sa o nej dozvedel až pred hlavným pojednávaním, ktoré sa začalo 12. januára 2011. Okrem toho okresný súd argumentoval aj tým, že sťažovateľ sa v súvislosti s vybavovaním jeho žiadosti o prepustenie z väzby nestážoval na nečinnosť.

Vo vzťahu k tvrdeniam okresného súdu ústavný súd uvádza, že vzhľadom na okolnosti prípadu a mimoriadne zdĺhavú dobu konania okresného súdu o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby doručenej mu 20. septembra 2010 nemôže obstať argument o tom, že sťažovateľ sa mal na daný postup okresného súdu sťažovať v súlade s § 55 Trestného poriadku. Doba konania okresného súdu v trvaní 4 a pol mesiaca nemôže byť v danom prípade ospravedlnená touto ani žiadnou inou okolnosťou. Podľa názoru ústavného súdu tvrdenie, že o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby nemal predseda senátu okresného súdu z dôvodu administratívneho pochybenia pomerne dlhú dobu vedomosť, vyznieva alibisticky a vzhľadom na charakter väzby, ktorá predstavuje významný zásah do osobnej slobody jednotlivca, ktorý má právo urýchlene sa dozvedieť verdikt súdu o zákonnosti a dôvodnosti ďalšieho zotrvania vo väzbe, aj absurdne a neakceptovateľne.

Celková doba konania okresného súdu o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu v trvaní 4 a pol mesiaca (od 20. septembra 2010, keď bola žiadosť doručená tamojšiemu súdu, do 13. januára 2011, keď bol spis po prvostupňovom rozhodnutí a podaní sťažnosti predložený krajskému súdu; od 2. februára 2011, keď bol spis vrátený okresnému súdu, do 23. februára 2011, keď došlo k doručeniu rozhodnutia krajského súdu procesným stranám) podľa názoru ústavného súdu nezodpovedá požiadavke neodkladnosti a urýchleneho rozhodovania o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby.

Na základe uvedeného ústavný súd dospel k jednoznačnému záveru, že postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 T 106/2009 v súvislosti s rozhodovaním o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby doručenej okresnému súdu 20. septembra 2010 bol mimoriadne a neprimerane dlhý, a preto ústavný súd vyslovil, že označeným postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a jeho právo podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

K požiadavke sťažovateľa, aby bol okamžite prepustený z väzby na slobodu, ústavný súd dodáva, že zdlhavosť postupu všeobecného súdu rozhodujúceho o zákonnosti väzby nemôže sama osebe zakladať dôvod na prepustenie dotknutej osoby z väzby. K tejto problematike sa ústavný súd bližšie vyjadril v závere uznesenia č. k. III. ÚS 147/2011-13 z 5. apríla 2011, ktorým rozhodol aj o prijatí časti sťažovateľovej sťažnosti na ďalšie konanie.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, môže priznať tomu, koho základné práva alebo slobody boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že priznanie primeraného finančného zadost'učinenia sťažovateľ odôvodnil dlhodobým väzobným stíhaním, nečinnosťou a nesprávnym rozhodovaním prokuratúry a všeobecných súdov, ktoré v ňom vyvolávajú nedôveru v spravodlivý proces, *„dostáva úzkostlivé stavy a stále trpí intenzívnou úzkosťou spôsobovanej mu výkonom väzby a nemožnosťou dožadovať sa opakovane preskúmania zákonnosti a dôvodnosti obmedzenia jeho osobnej slobody“*.

Ústavný súd vychádzajúc zo zásad spravodlivosti, so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu, riadiac sa úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia konkrétnych práv, považoval za dostatočné vyslovenie porušenia označených práv s'ťažovateľa podľa ústavy a medzinárodnej zmluvy, a preto primerané finančné zadost'učinenie s'ťažovateľovi nepriznal (bod 2 výroku nálezu) [obdobne napr. III. ÚS 424/08].

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania s'ťažovateľa, ktoré jeho právny zástupca vyčíslil v s'ťažnosti doručenej ústavnému súdu 10. marca 2011 v celkovej sume 261,81 € (2 úkony právnej služby vykonané v roku 2011 po 123,50 €, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie s'ťažnosti, 2 x režijný paušál po 7,41 €). Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2010, ktorá bola 741 €. Úhradu trov konania priznal v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b)] za 2 uplatnené úkony právnej služby vykonané v roku 2011 vrátane režijného paušálu v celkovej sume 261,82 € (bod 3 výroku nálezu).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu s'ťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. júna 2011